Unit - V

(Mahābhārata - Viduranīti)

9. (a) Narrate the characteristics of a पण्डित based on the Viduranīti. 9

(b) Explain : 5

अनाहुतः प्रविशति अपृष्टो बहुभाषते ।
अविश्वस्ते विस्वसिति मूढचेता नराधमः ।।

10. (a) Summarise the dialogue between हंस and साध्या as found in Viduranīti. 9

(b) Explain : 5

यदतप्तं प्रणमति न तत् सन्तापयन्त्यपि
चन्न स्वयं नमेद्दारु न तत् सन्तापयन्त्यपि ।।

★★★

PG Even Semester Examination, May 2025

SANSKRIT

2nd Semester

Course No : SANVBC - 556

(Value Based Sanskrit Texts)

Full Marks : 70

Pass Marks : 28

Time : 3 hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions

(Answer five questions taking one from each unit)

Unit - I

(Manusaṁhitā, Ch.II)

1. (a) Define सदाचार after Manu? 5

(b) Narrate the duties of a pupil to his गुरु as depicted by Manu. 9

2. (a) Define आचार्य and गुरु after Manusaṁhitā. 2+2=4

(b) Narrate the methods of वेदाध्ययन and significance of ओङ्कार as reflected in your prescribed text of the Manusṁhitā. 10

Unit - II

Hitopadeśa - Mitralābha)

3. (a) 'राजपुत्राणां पुरस्तात् प्रस्तावक्रमेण स पण्डितोऽब्रवीत्' - Who is referred to here by 'स पण्डितः'? Write down the very first Śloka he articulates. 1+3=4

   (b) Summarise the story of हिरण्यक and the Mouse. 10

4. (a) Quote from memory : 2+2=4

   i) षड् दोषाः पुरुषेणेह .....

   ii) लोभात्क्रोधः प्रभवति .....

   (b) Narrate the story of the मृग–काक and श्रृगाल based on मित्रलाभ. 10

Unit - III

(Nītiśataka, verse 1-50)

5. (a) Quote from memory the verse - बोद्धारो मत्सरग्रस्ता 4

   (b) Write a note on मूर्ख based on your prescribed text. 10

6. Explain any two of the following : 7x2=14

   (a) प्रसह्य मणिमुद्धरेन्मकरवक्त्रदंष्ट्रान्तरात्
   समुद्रमपि सन्तरेत्प्रचलदूर्मिमालाकुलम् ।।
   भुजङ्गमपि कोपितं शिरसि पुष्पवद्धारयेत्
   न तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत् ।।

   (b) स्वायत्तमेकान्तगुणं विधात्रा
   विनिर्मितं छादनमज्ञतायाः ।
   विशेषतः सर्वविदां समाजे
   विभूषणं मौनमपण्डितानाम् ।।

   (c) येषां न विद्या न तपो न दानं ज्ञानं न शीलं न गुणो न धर्मः
   ते मर्त्यलोके भूवि भारभूताः मनुष्यरुपेण मृगाश्चरन्ति ।।

Unit - IV

(Nītiśataka, verse 51-100)

7. (a) Narrate the nature of परोपकार as reflected in your prescribed text नीतिशतक. 10

   (b) Fill up the gaps : 4

   विपदि धैर्यमथाभ्युदये .....
   .....युधि विक्रमः ।
   यशसि ..... श्रुतौ
   ..... हि महात्मनाम् ।।

8. Explain any two of the following : 7x2=14

   (a) वाञ्छा सज्जनसङ्गतौ परगुणे प्रीतिर्गुरौ नम्रता
   विद्यायां व्यसनं स्वयोषिति रतिर्लोकापवादाद्भयम् ।।
   भक्तिः शूलिनि शक्तिरात्मदमने संसर्गमुक्तिः खलै –
   रेते येषु वसन्ति निर्मलगुणास्तेभ्यो महद्भ्यो नमः

   (b) भवन्ति नम्रास्तरवः फलोद्गमैः
   नवाम्बुभिर्दूरविलम्बिनो घनाः
   अनुद्धताः सत्पुरुषाः समृद्धिभिः
   स्वभाव एवैष परोपकारिणाम् ।।

   (c) मनसि वचसि काये पुण्यपीयूषपूर्णाः
   त्रिभुवनमपकारश्रेणिभिः प्रीणयन्तः ।
   परगुणपरमाणून् पर्वतीकृत्य नित्य
   निजहृदि विकसन्तः सन्ति सन्तः कियन्तः ।।